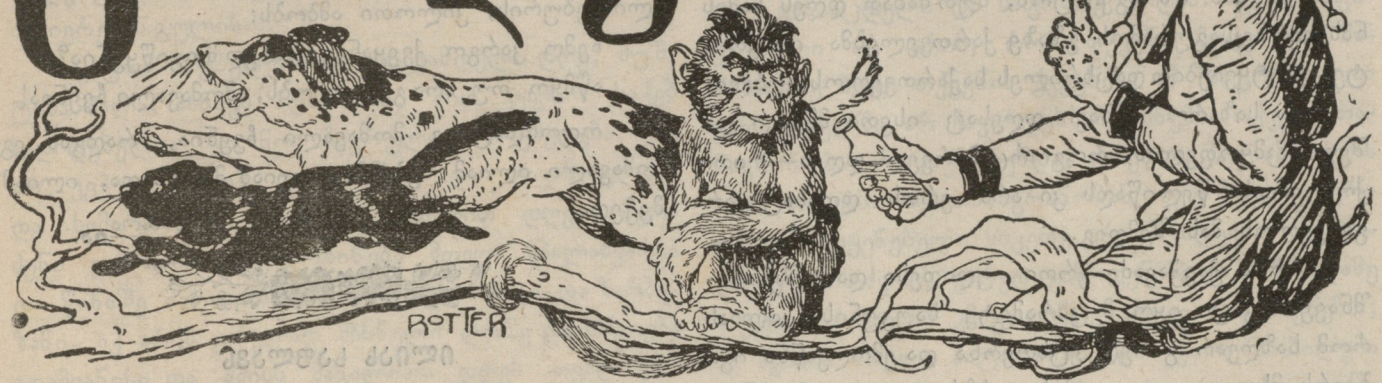

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ნოშადურნი

№ 59.

ქოველ კვირეული ჟურნალი

№ 59.

ილია ჭავჭავაძე.

ლევ ტოლსტოი.

წარსოვნილი სიცხვილის წლის თავი

ის კაცი იყო, ვით შეჭფერის კაცსა კაცობა...
აწ ველარ ენახავთ იმის მზგავსა ჩვენს სიცოხლეში!
(ჰამლეტი)

შესრულდა ერთი წელიწადი, რაც დიდი ილია აღარა გვყავს.

შარშან 30 აგვისტოს, ხუთშაბათ დღეს სამის ნახევარზე საგურამოს გზაზე ქართველებმა დახვრიტეს და ტყვიებით დაცხრილეს საქართველოს შუბლი! ეს საზარო ამბავი დღესაც ისეთი მწვაფი და შეურაცყოფელია, როგორც პირველ დღეს—თითქოს ერთს წელიწადს კი არა ერთს დღესაც არ განველოს მას შემდეგ.

ილია ჭავჭავაძე ერთი უდიდესი და უშესანიშნავესი კაცი იყო მეცხრამეტე საუკუნისა. ილიას რომ საზღვარ გარედ ეცხოვრნა და ემოღვაწნა იგი ბევრს მსოფლიო დიდებას დასჩრდილაგდა ქვეყნიერობაზე.

ილიას ნაწერები, მისი პოეტური ხატებქმნილებანი უკვდავი არიან, ვითარცა უკვდავია თვით მათი დამწერი.

ილია ჭავჭავაძე ერთად ერთი კაცია ჩვენში, რომელსაც მსოფლიური, კაცობრიული ელფერი აქვდა.

ჯერ არ დამდგარა ილიას დიადობის აღწერცვისა და დაფასების ხანა; ხოლო რაც დრო გავა, წლიდან წლობამდე, თან და თან უფრო გაიზრდება გაბუმბერაზდება, აღმაღდება უმწერვალესს კენწორამდე ილიას მნიშვნელობა—უკვდავი დიადობა.

რაც კი სამოციან წლებიდან ღირს შესანიშნავი და საშვილის-შვილოა ჩვენში ყოველივე ამას ილიას დიდების ბეჭედი აქვდა.

რაც კი ქართველობას სასიკეთო და სამემრისო გააჩნია ყოველივე ესა ილიას მადლიანის და კურთხეულის მარჯვენის ნამოქმედარ-ნაჭირახულებია...

და რაც დრო გავა, რაც უფრო მეტად მოგშორდებით 30 აგვისტოს 1907 წ. სამარცხვინო აქტს მით უფრო მეტის ძლიერებით, მეტის შეგნებით და აღშფოთებით უსამზღვრო ზიხლით აღბეჭდილი იქმნება ქართველთა გულსა და ხსოვნაში ის უმაგალითო „ხამობა“, რამაც იმსხვერპლა „ჩვენი ილია“!..

უეჭველია, მკითხველები გულ დასმით წაიკითხავენ ილიას პასუხს ქართველ სტუდენტებისადმი და ბოლო სტრიქონებში ამოიკითხავენ ილიას რჩევას: „გიყვარდით თქვენი ქვეყანა და ამ სიყვარულს ანაცვალებთ ყველაფერი“-ო! სწორედ ეგ არის მთავარი მუხლი ილიას ანდერძისა და ჩვენც,

ვისაც კი ქართველობა სწამს, ეს მარტივი ანდერძი უნდა გავიხადოთ ცხოვრების საგნად. თითქოს ცოცხალსა ვხედავდეთ ილიას, ისე გულგას თვალწინ მისი ნაკეთისებური, გენიოსობის ლაქვარდით გაბადრული სახე, ყოვლის გამსჭვრეტი მოღიმარე თვალები, იგი თითქოს თავისებურის, ილიასებურის, კილოთი ამბობს:

ჩემო კარგო ქვეყანავ. რაზედ მოგიწყენია?..

აწმყო თუ არა გვეყალობს, მომავალი ჩვენია!.

ოღონდაც ეგ მომავალი ჩვენია, რადგან ეგ მომავალი ილიამ შექმნა, ილიამ მოამზადა, ილიამ შექტედა!

—ია.

ილიას საფლავს

ჰოი მთაწმინდავ, დიდებულო ძეგლო წარსულის, შენ გაბარია თავშესაფრად საუნჯე ჩვენი, შეინახევი წმინდა ნეშთი ქართველთა ერის, რომ „ბრძოლის ჟამსა“ მან აღმართოს ძლიერი ბჭენი... ჩვენი დიდება, სიამაყე წმინდათა წმინდა. იქა მარხია, იმ მალლობზე... და უგუნური ბოროტება დიდ „სამარცხვინო საქმეს რომ ქმნიდა“ განა უწყოდა ვის შეახო ხელი ბინძური! ჰოი მთაწმინდავ, მამავდავით ბე თქვენც ღრუბელნო დაიჭექეთ, და შეარყიეთ სამყარო მთელი! თქვენც ბუმბერაზნო და ამაყნო კავკასის ქედნო, დროა დასძახოთ: „წამებული აღსდგა ქართველი“!

დემონი

ილია ჭავჭავაძის პასუხი ქართველ სტუდენტებისადმი

მოწყალეო ბატონებო, მე დიდ პატივად მიმჩნია, რომ თქვენ ინებეთ და ჩემი სარჩიელი მოითხოვეთ გთხოვეთ მიიღოთ ჩემგან უგულითადესი მადლობა ამნაირ ჩემ მიერ არა დამსახურებულ პატივისცემისათვის. ხოლო ის-კი უნდა მოგახსენოთ, რომ თქვენმა წერილმა ორ ცეცხლშუა დამაყენა. ერთის მხრით ყოვლად პატიოსანი გულთა ძგერა თქვენი დამიდგა თვალწინ, გულთა ძგერა საქვეყნო, გულთა ძგერა ბრწყინვალე და დიდებული, რომლის დაღადის წინაშე აღტაცებით და სასოებით მუხლი უნდა მოიდრიკოს ყოველმა რიგიანმა კაცმა. მე მივხვდი და ვიწამე, რომ ამ კეთილშობილებით აღსავსე გულთა-ძგერამ აღმოგიშობათ სურვილი ქება-დიდებით და ლოცვა-კურთხევით მიპართოთ

ჩაგრულთა, რომელთაც თავი გამოიდეს ხსნისათვის. ძნელია პატიოსანი კაცი გაუმავრდეს ამ მშვენიერს და ყოვლად თავ-მოსაწონებელს გულთა ძგერას და განსამხნეველად თუ ხელი არა, გული მაინც მი-წოდოს შორიდან დიდებული საქმისათვის თავ-გამოდებულთა, რომელთაც ხელის ღონე არ შესწევს ძლიერებას გულისას.

კაცთა საუბედუროდ დღევანდელი დღე, მუშ-ტისა ძალა, ჰხნავს აღმართსა, მით უფრო საქებ სადიდებელია უღონო ჩაგრულთა მოქმედება. მე არ ვეჭვობ. რომ დრო მოვა და თავისუფლება და სამართალი, რომლის სახელით დღეს ბერ-ძენი გამოდის დაემჯობინება მთელ სპალანგარსა და წინაშე მათთა ხმას გაიკმენდს თოფი და ზარბა-ზანი. აქ არის ყოვლად მხსნელი ღონე და სასოება ადამიანისა და ამის მაგალითს დღეს თვალ წინ გვიყენებს ერთი მუჟა ერთი საბერძნეთისა. შეიძლება და ამაზედ უდიდესი მაგალითი! არ მივიკირს, რომ ამის მნახველს ქართველს სტუდენტობას გული ან-თებია თანაგრძობით, კვენსით შეჰნატრის ბერძენს და ლოცვა-კურთხევას უთვლის. ძნელია კაცმა ამ მხურვალე და ბრწყინვალე გრძობას ადამიანისას, ასეთ პატიოსან გულთა ძვრისაგან მოვლინებულს, ცივი ანგარიში დაუყენოს წინ, მაგრამ, რაკი პა-ტივი დამდეგით და ჩემი აზრი მოითხოვეთ, არ შე-მიძლიან იმ ცივს ანგარიშს არ მივცე თავი და ჩემი გულთ-ნადები არ მოგახსენოთ გულახდილათ.

ჩვენი მშობელი ქვეყანა ყველა სხვა ქვეყანაზედ ჩვენთვის უფრო საფიქრებელი და საზრუნველოა. აქ არავისის ძრახვას და საყვედურს არ ვერიდები. ჩემი მრწამსი ეს არის. იმისდა მიუხედავად, რომ ადამიანი ასეა გაჩენილი: თავისიანს უფრო რჩეობს, ვიდრე სხვას. თქვენ ჩემზედ უკეთ მოგეხსენებათ, — რა ხართ თქვენ უმაღლესის სწავლისათვის გადახვე-წილნი ქართველნი, თქვენის შავბედიანის ქვეყნი-სათვის: მთელი სასოება ჩვენის ქვეყნისა თქვენზეა დამოკიდებული. ჩვენი ხვალე, ჩვენი მერმისი თქვენა ხართ. თქვენ რომ თქვენი პირდაპირი საქმე არ შეგა-სრულდებინონ და ამის გამო შესაფერისის სწავლა-ცოდნით და განათლებით არ მოუხვიდეთ თქვენს ქვეყანას, ვისისა-ლა იმედზედ დარჩეს? აშკარაა, იგი რაც თქვენს პატიოსანს გულს მოუწადინებია, არ მოეწონება ვისაც ჯერ არს და ვაი თუ გვიხანოთ რამე. თქვენი ზიანი, თქვენი შეფერხება ჩვენი ქვე-ყნის ზიანი და შეფერხებაა.

გარდა ამისა დღეს გაფიცებული დავიდარება აგვიტყდა აქაურ სომხებთან და ამ დროს რამე მიხეზი რომ მივცეთ მთავრობა ჩვენზედ ავის თვალთ მოახე-

ღონ, ჩვენი საქმე დიდს ხიფათში ჩავვიყარებთ, თუ მთლად არ დაგველუპება. თქვენ მიერ განზრახული თუ ასრულდა საიდუმლოდ არ დარჩება. დიდი შიშია რომ ჩვენმა მტრებმა ჩვენდა თავში საცემლად არ გამოიყენონ — აი სად და სით უფრინავთ ქართველებს გონებაო.

განსაცდელი და საფრთხე დილია. განა საფი-ქრებელი არ არის, რომ თქვენი ბედი და მა-შასაღამე ბედი თქვენის ქვეყნისა ამ საფრთხეს და განსაცდელში არ ჩავარდეს! ბერძენს თქვენი თა-ნაგრძობა, რა თქმა უნდა, იამებთ, მაგრამ ბევრს არას არგებს. მაგ თანაგრძობას ხელში დასაჭერი და გამოსაყენებელი სიკეთე არა მოსდევს რა, გარ-და გულთა-ძვრის გარედ გამოფენისა და მაშასაღამე საკუთარის თავის კმაყოფისა. კიდევ მოგახსენებთ, მე მესმის მთელი პატიოსნება და კეთილშობილება თქვენ მიერ მოწადინებულისა. არც თავის დღეში ეტვი არ მქონია, რომ ჩვენს ყმაწვილ კაცობას გული არ ებრძოდეს, არ ერჩოდეს ყოველ პატიოსნურ საქმისათვის. მაგრამ რა ვქნათ? ბედმა ამისთანა დღეში ჩავვაგდო, რომ ჩვენის სიკეთისაგან სხვისა-თვის ვერ გავწირავთ ვერას, ყოველივე ჩვენი კე-თილი ჩვენს ქვეყანას უნდა მოგახმაროთ და ამისა-თვის ყველა სხვა წყურვილი უნდა მოვიკლათ.

ნუ მიწყენთ რომ მოგახსენოთ ჩემი-კი არა, ჩემისა და თქვენის ქვეყნის სახელით: სასწავლებლად წასულ-ხართ, ისწავლეთ ცოდნა შეიძინეთ, ჯერ ხანად ნურც იქით გადახვეთ ნურც აქეთ მარტო სწავლა ცოდნას შეალიეთ თქვენი დღენი და თქვენი სურვილნი და ამ დროს უუძლიერესის ფარხმალთ მიდით და დაე-პატრონეთ თქვენდა მოსავს ქვეყანასა, რომელსაც ჯერ სხვა სავედრებელი თქვენს წინაშე არა აქვს-რა და რომელიც ამ გზით მოვლის თქვენგან ხსნასა და ბედნიერებასა. ჩვენი ქვეყანა იმითი-კი არ არის უძლური, რომ დარბია, არამედ იმითი რომ მკოდნე, გონება გახსნილი, გულ-განათლებული კაცები არა ჰყავს. აი თქვენი თავი რად გვიღირს ასე ძვირად და სიძუნწეში ნურავინ ჩამოგვართმევს რომ, სხვის-თვის არც ერთის თქვენგანის თმის ბეწვსაც ვერ ვიმეტებთ. თქვენ თქვენის ქვეყნისათვის ხართ სა-ჭირონი.

იქნება დამძრახოთ, და მაინც-კი ვიტყვი, რომ იქ საცა ერთის მხრით სამშობლო და მეორე მხრით სხვაა, სხვას მარტო ნამეტანობისაგან უნდა მიეცეს. ნამეტანობაზედ, ჩვენდა საუბედუროდ, ჯერ შორსა ვართ და რაც ჩვენთვის საკმარო არ არის და თვით ჩვენ გვიკირია, იგი მარტო ჩვენს სამშობლოს უნდა გამოუზოგოთ და შეეწიროთ. აქ დიდად მო-

სარიდებელია მცირეოდენი განსაცდელიც-კი რომელიც თქვენს სწავლა-ცოდნას წყურვილის წყაროს დაუშრობს. თუ აქ ჩემი წინასწარხედვა განსაცდელისა ცდომია, ისევ ისა სჯობია კაცი განსაცდელის ხედვაში შესცდეს, ოღონდ მოერიდოს-კი, იმიტომ რომ თვალწინ მიდგა ჩვენი საწყალი ქვეყანა უკაცურობით ღონე მიხილი და ჯან გამოლეული

უთქვენობა რომ ძვირად არ უჯდებოდეს ქვეყანას, არ ამოგიფხრობდით გულიდგან მაგ პატიოსანს გულთა თქმას. შიში განსაცდელისა აქ საბუთიანია და სამართლიანი. გიყვარდეთ თქვენი ქვეყანა და ამ სიყვარულს ანაცვალეთ ყველაფერი. „სადაც არა სჯობს, გაცლა სჯობს კარგისა მამაცი-საგან“...

ეს არის ჩემი რჩევა, რჩევა თქვენის ქვეყნის შვილისა.

ილია ჭავჭავაძე

ბ უ ლ ბ უ ლ ი

(გუძღვნი დიდებულ ილია ჭავჭავაძის ხსოვნას)

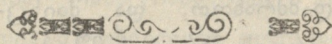
ბუღბუღი ნაზი და ტკბილ-ხმოვანი,
მოვლინებოდა დაღვრემილ არეს;
დაჰკენსდა მწარედ ნუგეშ მოკლებულთ
და თან აფრქვევდა ცრემლსა მღულარეს!

ხან ძირს დაჰფრენდა და მდელი-ჩირგვებს
ის საამურად დაამღერებდა;
ხანაც-კი ციურ უსაზღვრო სივრცეს
თვის სტვენა-ჰიკჩიკს შეუერთებდა!

მინამ დაფრენდა ის თავისუფლად,—
ასე თანაბრად ყველას ამკობდა;
ტანჯულთთვის სტვენით ნუგეშსა სცემდა
და გასამხნევად კვლავ უგალობდა!

მაგრამ ვერაგმა, მხეც მონადირემ,
განგმირა იგი, დაუხშო ენა;
და მით მოაკლო ტანჯულ ქვეყანას
იმედიანი მედგარი სტვენა!

ლადო გეგეჭკორი.

მუღამ მომზადებული ილია

ძველ ქალაქებს ვათვალიერებდა და წავაწყდი
ილია ჭავჭავაძის ერთ მოწერილ ბანათს, რომელშიაც
განსვენებული თავის თავს თითონ ახსნიათებს. ფიიქრებ,

ვინც ილია ჭავჭავაძის მოღვაწეობის დაფასებას იტვირთებს, ეს ზატარა წერილიც გამოადგება. **ილია ჭავჭავაძის ვლ. მუღამი**

„ძმაო ვლადიმერ, დღეს საღამოზე“ სამეურნეო საზოგადოებაში“ საზოგადო კრება არის და კირიმ-გირეის მოხსენება იქნება შესახებ აქაურ ენების ხმარებისა აქაურ სკოლებში. მე მინდა წინააღმდეგე, თუ აქაურ ენების წინააღმდეგი ლაპარაკი იქნება. რადგანაც ჩვეულებად მიღებული მაქვს მოუმზადებლად არსად წავეჩხირო, ამიტომ დღეს სამსახურიდან რომ შინ წავალ, მაშინვე ამის სამზადისს შევუდგები. ამის მიზეზით დღეს შენთან სადილად ვერ ვისიამოვნებ და დიდსა და დიდს ბოდიშს ვიხდი. სხვა დროს იყოს, შენთან ქეიფი ყოველთვის სანატრელია და სასურველი.

შენი ილია ჭავჭავაძე

გბეჭდავთ ამ საყურადღებო წერილს, რომელშიაც ჩვენი სასიქადულო მგოსანი, ჰუბლიცისტი და საზოგადო მოღვაწე ამბობს: „ჩვეულებად მაქვს მიღებული მოუმზადებლად არსად წავეჩხირო.“

ჭკუის მასწავლებელია ეგ წერილი. კაცი, რომელმაც მრთელი თავისი სიცოცხლე სწავლაში გაატარა, რომელიც ყოველ დღე იმის ფიქრში იყო ახალი რამ შეეძინა, შეესწავლა, წაეკითხა, თავისი ჭკუა-გონება განევითარებინა, ცოდნით გაემდიდრებინა, ამისთანა კაცი ამბობს არსად არ წავეჩხირობი, თუ საგანი კარგათ არ გავითვალისწინე, არ შევითვისეო. სკოლებში სამშობლო ენის მნიშვნელობაზე უნდა ყოფილიყო იმ დღეს ბაასი. განა ილიას საკმარისად არ ექნებოდა შეთვისებული ეს საგანი? განა იგი საკმაოდ არ იქნებოდა მომზადებული? მაგრამ მაინც კიდევ უნდა მოვემზადოვო, ამბობს.

ახლანდელი ჩვენი „მოღვაწეთა“ უმეტესი ნაწილი სულ სხვა აზრისა და შეხედულობისა არის. რაც გინდ რთული საგანი იყოს, რა გინდ დიდი საქმე იყოს, მთელი ქვეყნის ბედ-იღბალის შეცვლაზედაც რომ ჩამოვარდეს სიტყვა, ჩვენი „ახლანდელი მოღვაწე“ ერთ გოჯსაც უკან არ დაიხევს, არ დაფიქრდება, *Съ мѣста въ карьерѣ*,-ო, რუსები რომ იტყვიან, დაიწყებს და სულ მტერს აადნის. ოცი ფილოსოფოსიც რომ წინ ედგას, ყველას უვიცს და სულელს უწოდებს.

ერთი სიტყვით ახლა მხოლოდ უსაზღვრო გამბედაობა და მეტიჩრობაა საჭირო, სხვა სულ მეტი ბარგია.

ვინღა გავვიწევს მოძღვრებას,
როს აღარა გვყავს ილია!?

* *

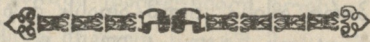
იუღა შენზე მაღლა სდგას —
მან ცოდო მოინანია,
შენ კი ქვემძრომო ბნელეთის
თავიც არ მოგიფხანია!

* *

მოჰკალი, მაგრამ ვინ მოჰკალ,
შე სასირცხვილოდ შობილო?!
რა ჰასუხს აძლევ ქვეყანას,
ქვეყნითვე მარად გამობილო?!
* *

წაგმწარდეს დედის ალერსი,
მოაკლდი ყველას ნდობასა,
ზიზლით გიმშერდეს სუყველა,
გითვლიდნენ კრულვა-გმობასა:
კაენისავით დაძრწოდე.
არვინ გიწევდეს ძმობასა,
შეგძულდეს თავი ბოროტი,
ნანობდე შენსა შობასა!

ვარდენ ღვანკითელ-.

მოგონება ილიას ცხოვრებიდან

თავად-აზნაურთა ერთ-ერთ კრებაზე კერძო საუბრის დროს ილია ჭკუჭკვადი მთებრუნდა ერთ შემამუღე თავადიშვილს, რომელსაც აგრანულ ნიადგზე ჩვენი პარტიები მოკვლას უქადნენ და უასრად:

— უმაწვილო, როგორც საქმეს ვატყობ, შენ დიდი გაფრთხილება გამართებს, ერთდუ არ მოგკლან...

უმაწვილმა თავადიშვილმა მწარედ გაიღიმა და უხასხეს:

— კნიაზოიღა, მე როგორც საქმეს ვატყობ, ანამც თუ მე-მართო შემამუღეს და თავადიშვილს, თქვენც ჩვენს დიდებასაც კი გამართებთ გაფრთხილება, ისე რომ თქვენც ერთდუთ არ მოგკლან.

ამასზე ილიამ მიუგო.

— ეგებ შეიძლება!

მაგრამ ეტყობოდა, უფრო ზრდილობის გულისთვის სთქვა ეს სიტყვები: გულში კი დაწმუნებული იყო, რომ იმას — მგოსანს და საზოგადო მოღვაწეს — საქართველოს მამამკეს, საქართველოს შვილი ხელს არ შეასხებდა...

ასე ჭფიქრობდა და... მისტყუდა!...

სვიმონ. უ—ნი

ილია ჭავჭავაძის ექსკრუციონი
(6. ხიზანაშვილის სურათზედ 1899 წ.)

ამ შენს სახეს როცა ვუცქერ,
მაგონდება ყასაბ ღაღო,
რით ვერ გასძევს ღორის ქამით
ღორ მუცელავ, ყურუმსალო!..

ილია.

ლევ ტოლსტოის აზრები.

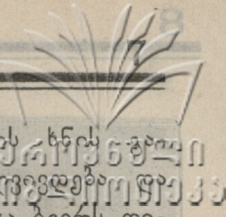
ქალებზე

◆ ნამდვილი და ქვემარტი ქალი, ჩემის აზრით, ის არის, — ვინც შეიგნო რა თავისი უდიდესი დანიშნულება, თვით ბუნებისაგან დაკანონებული, რომელიც შობავს, კვებავს და ზრდის უფრო მეტს და ბევრს შვილებს, რომელთაც შეეძლება თავგანწირული მუშაობა ხალხისა და ქვეყნის კეთილდღეობისათვის.

◆ ყოველი ქალი, რაკი შეასრულებს თავის ბუნებრივ დანიშნულებას — შობავს, გამოკვებავს და აღზრდის, მოასწრობს კაცის საქმეებსაც მოკიდოს ხელი და ამ შემთხვევაში ქალის შრომა დიანაც დიდმნიშვნელოვანია, მაგრამ როდესაც ხედავ ახალგაზდა ქალს, რომელსაც თავისი ბუნებრივი ვალი არ შეუსრულებია და იმავე დროს კაცების საქმეებში ჩაბმულა-მეტად საწყენია. ასეთი ქალის დანახვა მით უფრო საწყენია, რომ იგი ნება უნებლიედ გავონებს იმ ძვირფასს და ნოყიერ ნიადაგს რომელიც ქვებით და კენჭებით მოკირწლოლია სეირნობისათვის, იმის მაგიერ რომ ამ ნიადაგს პური აღმოეცნებინა და ქალსაც შეეძლო აღმოეცენა ის რაც ყველაფერზე უძვირფასესია და რასაც ვერაფერი შეედრება ქვეყანაზე — ადამიანი. და მხოლოდ ქალს და მართო მას შეუძლიან კაცის — ადამიანის შობა.

◆ ყოველი ახალგაზდა ქალი ზნეობრივ მუდამ მაღლაა კაცზე, რადგან უფრო სპეტაკია. ქალწული მუდამ უფრო მაღლა სდგას თავის საქმროზე, იგი ქალწულობისა და ქალობის დროსაც უფრო ზნეობრივია კაცზე.

◆ კაცის დანიშნულება მრავალ მხრივი და უფრო ფართეა, ხოლო ქალისა უფრო ცალმხრივი და ვიწრო და სწორედ ეგ არის მიზეზი, რომ მუდამ იყო და იქნება კიდევ, რომ კაცს თავის მრავალ მოვალეობათა შორის ერთისა თუ ათისათვის უმტყუენია და უღალატნია მაინც არც ცუდი და არც მავნეთ იქნება ცნობილი, თუ-კი მრავალ მო-

ვალეობათა შორის შედარებით უფრო მეტს შეასრულებს. ხოლო ქალი თავის მცირე რიცხოვან მრავალეობათა შორის ერთს თუ უმეტესებს მაშინათვე ზნეობრივ უფრო დაბლა ეცემა კაცზე, რომელსაც ასში ათი მოვალეობისათვის უღალატნია. ეგ მუდამ ასე ყოფილა და ყოველთვის ასე იქნება, რადგან ასეთია ქალისა და კაცის საქმეთა შინაარსი.

ცხოვრებაზე

◆ ადამიანები ცხოვრებაში საქმით-კი არ ხელმძღვანელობენ არამედ სიტყვით.

◆ ჩვენი კეთილი თვისებანი უფრო გვავენებენ ცხოვრებაში ვიდრე ცუდები.

◆ ყოველივე სიმშვენიერე, სილამაზე და სხვადა-სხვაობა ცხოვრებისა ჩრდილსა და სინათლესაგან შესდგება.

◆ არ არის ქვეყნად იმისთანა არამზადა რომელსაც თავის თავზე უფრო საძაგელი ვინმე არ ეგულებოდეს და ამიტომაა რომ ბევრს საძაგელს თავი მოაქვს და კმაყოფილიც არის.

◆ კაცი, რომელიც მხოლოდ ფულებს შოულობს და ინაგრებს, სიყვარულს ვერ შესძლებს.

◆ ის ხალხი რომელთაც არაფრის გაკეთება არ შეუძლიანთ, კაცები მაინც უნდა აკეთონ, ხოლო დანარჩენები ამ გაკეთებულ კაცების განვითარებას და ბედნიერებას უნდა ქადაგებდნენ.

◆ ვისაც ცხოვრება არ ესმის და სიცოცხლე არ გაეგება, სიკვდილისა როდი ეშინიანთ.

◆ ნუ თუ ხალხი, როგორც ბავშვი, შეიძლება ბედნიერი იყოს მხოლოდ ერთის სიტყვის გაგონებით—თანასწორობაო?!

◆ ადამიანს არაფერი ადამიანური არ ავენებს.

◆ შეიძლება დაიხსნათ ისეთი ადამიანი, რომელსაც დაღუპვა არ სურს.

◆ როცა ორი კაცი ჩხუბობს უეჭველად ორივე დამნაშავეა.

◆ ცხოვრება შედეგია პირუტყვიული მისწრაფებისა, რომელსაც ზღუდავს გონებრივი კანონები.

◆ ყველანი შეგნებულად თუ შეუგნებლად მიისწრაფვიან სიკეთისკენ და გაურბიან ბოროტს.

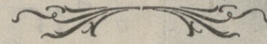
◆ კაცის ბედნიერება ცხოვრებაშია, ხოლო ცხოვრება მუშაობაში.

◆ ადამიანი უსარწმუნოდ, ესე იგი, არაფრით არ დამოკიდებული ქვეყნიერობასთან, ისეთივე შეუძლებელია როგორც კაცი უგულოდ.

◆ ყოველი ადამიანის სულის სიდრეში მოიპოვება ის კეთილშობილური ნაპერწკალი, რომელსაც შეუძლიან კაცი გმირად აქციოს. მაგრამ

ეგ ნაპერწკალი მალე იღლება დიდს ხანს განაგრძობს, მოვა დრო—წუთი იგი აღვივდება და გაჩაღდება დიად ცეცხლად, რომელიც ბევრს დიდებულ საქმეს გააშუქებს.

◆ ადამიანი რაც ბევრს იძლევა სხვებისათვის და ნაკლებს თხოულობს თავისათვის მით უფრო უკეთესია. ხოლო რაც უფრო ნაკლებს აძლევს სხვებს და მეტს ღებულობს თავისთვის მით უფრო უარესია.

ლევ ტოლსტოი და... მენშიკოვი

კაცი ჭამია „ნოვოე ვრემის“ ქვემძრომი და ქამელეონი ცნობილი მის. მენშიკოვი თავის ერთ ერთს წერილში ცილს სწამებს ლევ ტოლსტოის რომ მის სოფელში „იასნაია პოლიანაში“ გლეს კაცობა დაბეჩავებული, გაუნათლებელი და ყოველის მხრით ჩამორჩენილი არისო! (ასეთისავე ცილსა სწამებდნენ ჩვენებური ესდეკები ილია ჭავჭავაძეს საგურამოელ გლეხების შესახებ.)

ამ ცილის წამებაში ხმა ამოიღო ლევ ტოლსტოის მეუღლემ სოფიო ტოლსტოისამ, რომელიც სხვათა შორის აი რასა სწერს:

„ცილის წამებასა და განზრახ ტყუილების ჩმახვას მენშიკოვს ის ერჩინა პატივით მოპყრობოდა იმ სახელს, რომლის წყალობითაც დღესაც ფულში კოჭაობს, რადგან თავის უმზგავსო სიცრუეს დიდ ფულად ყიდის ხოლმე გაზეთის ფურცლებზე.“

„მენშიკოვს ისიც კი არ ესმის, რომ რაც უნდა ეცადოს იგი თავის მოზნამულ მარწუხებით შესძლებს მხოლოდ ჩააქროს ის ქონის სანთელი რომელიც მის წინაშე სდგას და არა საქვეყნოდ გაბრწყინებული მზე!..“

ლევ ტოლსტოი და ილია ჭავჭავაძე

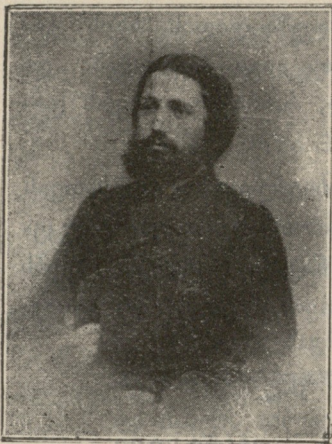
იქნება მკითხველმა გაიკვირვოს ზემო აღნიშნული სათაური.

გასაკვირველი არა არის რა.

ორთავე დიდებულ ადამიანის ცხოვრებაში და ბედ-იღბალში ბევრი რამ არის საერთო.

ლევ ტოლსტოი ათის წლით არც კი არის უფროსი ილიაზე, ხოლო სამწერლო მოღვაწეობით მართა-ხუთის წლით არის ილია ლევზე უმცროსი.

ლევ ტოლსტოის, როგორც ილიას, ცხოვრებაში ბევრი სიმწარე უწევია.

ილია ჭავჭავაძე 1868 წ.

მყენ მღიწი ფაღარაკი,
აქი ჭავჭავაძის პატივით,
ნათქვამი უაზრი სიტყვა
მოდის ხსენით სწორად.

საუკუნისა მერსა,
საუკუნისა მთელი;
მეფის საყვარელს,
ქონს ხსენს საყვარელი?

მ. ხაფაროვი-აბაშიძისა
ფაინოზის როლში („სამშობლო“)

ორივე დიდებული ნიჭის, მაღალის გონების და უზენაესის სისპეტაკე-სიწმინდის პატრონი იყვნენ. სიმართლე, სათნოება, კაცთმოყვარეობა და ძალა ზნეობრივი, სულიერი სიმტკიცე, შეურყეველობა ორთავეს თვისებაა.

ლევ ტოლსტოი თუ „საუკეთესო მწერალია ZEMLI RYCKOY, ილიაც საუკეთესო შვილი და მგოსანია მრავალ ტანჯულის, ღვთის მშობელს ხდომილის ქვეყნის, ივერიისა.

ლევ ტოლსტოის დიდებას წინაღუდგენ რუსეთის ბნელი ძალები, შავრაზმელები და უწმინდესი სინოდი...

ილია ჭავჭავაძეს წინააღუდგა ჩვენებური სიღუბნეობა, შუბლ გაკირულ გაქვავებული დემაგოგია...

ლევ ტოლსტოი „უწმინდესმა სინოდმა“ ეკლესიიდან განდევნა, როგორც, უღმერთო და ატივისტი...

ილია ჭავჭავაძე კი ჩვენში დაგმეს დასაჯაროდ დასწვეს მისი დიდებული ნაწერები, როგორც ხალხის მტერისა...

ლევ ტოლსტოის იუბილეს დღესასწაულს გამშაგებით ებრძვიან ბნელი ძალები და შავრაზმელები...

ილია ჭავჭავაძის დიდებულ ღვაწლს და ამავსებრძოდნენ „ერთად ერთი“ პარტიის დემაგოგები და წითელ რაზმელებმა მოჰკლეს კიდევ...

ლევ ტოლსტოის მთელი რუსეთის ინტელიგენცია ნობათს უძღვნის დღესასწაულის გამო...

ილია ჭავჭავაძესაც მიაბრუნეს საუბილო ნობათად შუბლში ცხელი ტყვია და გულ-მკერდში ცივი მახვილი...

ვინ არის უფრო ბედნიერი? დიდი რუსეთის დიდებული ბრწყინვალე გე-

ნიოსი თავის ოთხმოცი წლის იუბილეს დროს, თუ პატარი საქართველოს დიდი ილია—ერის მაღლი და წმინდა სისხლი შორ-გზაზე დანთხეული?!

არც ერთი, არც მეორე.

მონადირე

ბავშვის დრამა

(გერმანულიდან)

მელიტა იქნებოდა ასე შვიდის წლისა, როცა მისი მშობლები ერთმანეთს გაეყარნენ. დედ-მამის თანხმობით პატარა მელიტა დედასთან უნდა დარჩენილიყო, მხოლოდ საზაფხულოდ, სწავლის შესვენების შემდეგ კი მამასთან უნდა ეოფილიყო.

მელიტა დააწყუნეს, რომ მამა, სამსახურის გამო, სხვა ქალაქში წავიდა.

პატარა მელიტა სწუნდა და ნაღვლობდა მამასზე და თითქმის მუდამ დეე კითხულობდა:

— როდის მოვა მამალო?

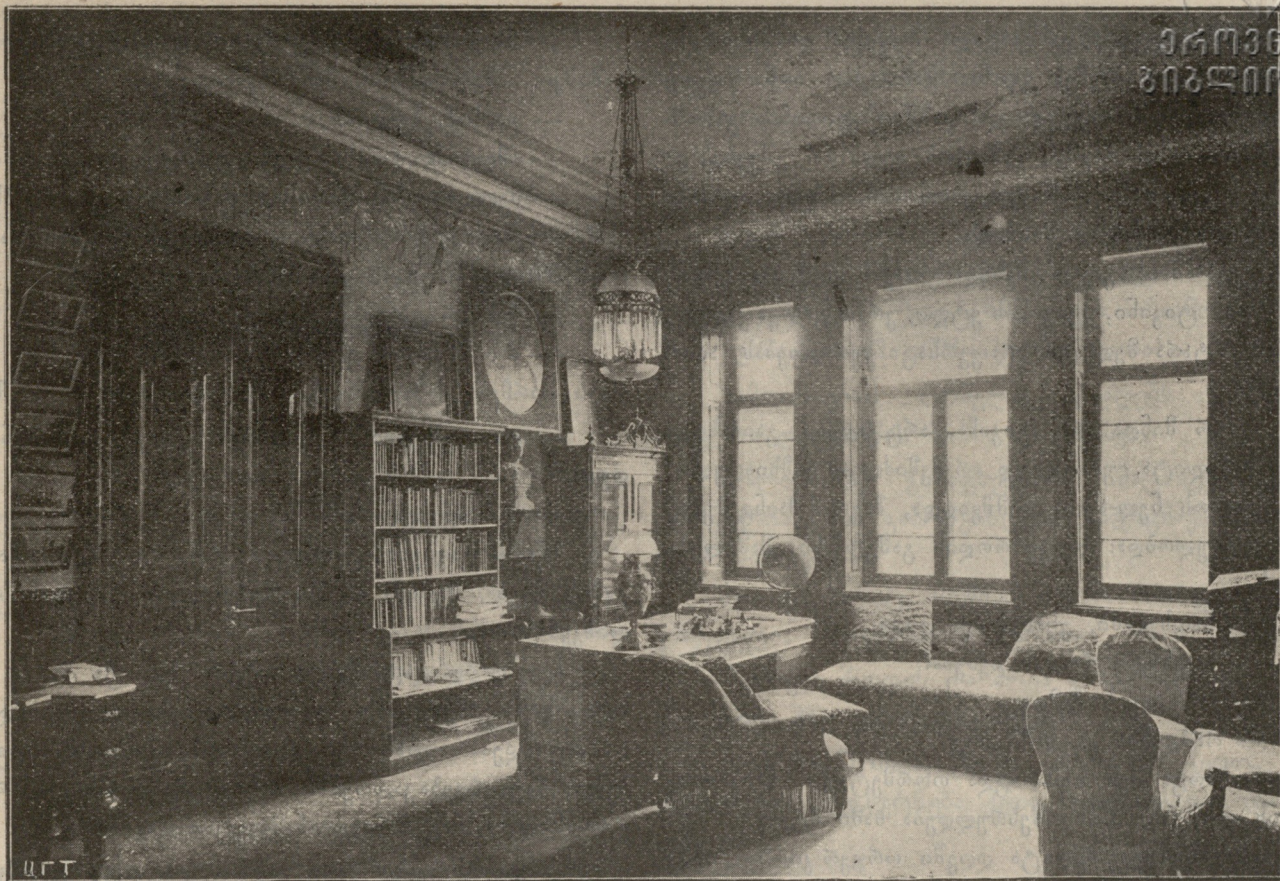
ერთხელ დედამ გამოუცხადა მამალო აღარ დაბრუნდება.

მელიტა განცვიფრდა ამ გვარ პასუხით და დაიწყო ქვითინი: აღბად მამალო მოკვდა... დედა გაწითლდა.

— არა, შვილო არ მომკვდარა, ანუგეშებდა დედა.

— მაშ თუ არ მომკვდარა, უეჭველია მოვა! შენ აღბად იხუმრე, დედილო? ხომ მალე ჩამოვა, არა? მიპასუხე, დედა! ესევებოდა პატარა მელიტა.

ეროვნული
გიგლირითეკა

UCT

ილიას კაბინეთი ტფილისში.

— არა, არ ვხუმრობ, მედიტა, მართლად გეუბნები,
 — მაშ, რატომ ჩვენ არ მიუღივართ მამილასთან,
 რად ვართ აქა? უმაგილად მომწინდა. მისწერე დედი-
 ლო, რომ თუ ის არ ჩამოვა ჩვენ წავალთ მამასთან...
 — მე არ შემიძლიან, შეიძლება ამის მიწერა.
 — რატომ? შენ ხომ შეგიძლიან მამილას ევგენი-
 აფერი მისწერო.
 — ესეც აღარ შემიძლიან.
 ზატარა მედიტას ვერ აკმაყოფილებდა ესეთი ზასუ-
 ნები.
 — რატომ არ შეგიძლიან?
 — ჩემო მტრედო, შენ ვერ გაიკებ. ჯერ ზატარა ხარ.
 — გავიკებ დედილო, თუ შენ არ შეგიძლიან ბე-
 ბომ მისწეროს! არ ეშვებოდა ბავშვი.
 — ვერც ბებო მისწერს.
 — მაშ მე დავწერ, შემიძლიან ისე გარკვევით და-
 ვწერო, რომ წაიკითხვებოდა, მითხარ დედილო, სადაა
 მამილო?
 — კმარა მედიტა, შენს მამილასთან მერე გაგზა-
 ვნი! ანუგეშებდა დედა.
 — როდისდა დედილო?
 — საზაფხულად, სწავლის შემდეგ.
 — როდის იქნება ეგ ზაფხული?

— მალე...
 — შენ სწორად იძახი მალე-მალე და დრო-კი
 ბევრი გადის. მამილოც უჩვენოდ მოსწინდება. ვინ იტის
 მამილას რა ნაირად უნდა ესეც ჩვენი ნახვას...
 — თუ ეგრე მომბეზრებ თავს სულაც არ გაგზა-
 ვნი, დაეშუქრა მოთმინებიდან გამოსული დედა. თუ
 ჭკვიანად იქნები და არ იტირებ მალე გაგზავნი, თუ
 არა და არა.
 — აღარ ვიტირებ დედილო, აღარ! და თან მარ-
 გალიტ ტრემლებს იწმენდა ბავშვი.
 ზატარა მედიტა ძალიან ტდილობდა თავი შეემ-
 გრებინა, მაგრამ ამაოდ; დედა და დამ მალეუდად სტი-
 როდა სოღმე მამილო. დედას მეტი გზა აღარ დარჩე-
 ნოდა დანიშნულ დროზე უფრო ადრე უნდა გეგზავნა
 შვილი მამასთან.
 მამასთან შეხვედრამ ბავშვი ძალიან გაახარა, მა-
 რამ ახლა დედილო მოსწინდა.
 — მამილო, მისწერე დედას, რომ აქ ჩამოვიდეს,
 ესევებოდა მამას ბავშვი. და დიდიდან საღამომდე მოსვე-
 ნებას არ აძლევდა მამას
 ახლა უცხო სასლში უფრო ვერ ისვენებდა მედიტა,
 მამასაც მეტი გზა არ ქონდა: დანიშნულ დროზე უფრო
 ადრე უნდა დაებრუნებინა ზატარა მედიტა დედასთან.

მამამ სადგურამდე გასცია შელიტა და მისი აღმზრდელი ქალიც. ბავშვს ეგონა, მამაცოც თან წაჰყვებოდა, მაგრამ მისტუფუდა და დაიწყო ქვითინი. გამომშვიდობის დროს ბავშვი მამილას ხელს არ უშვებდა და ძალზე განჰკვირდა. . რის წვალებით მამამ ხელი გამოაშვებინა და საჩქაროდ მიიშალა.

დედა მხიარულად შეხვდა თავის პატარა ქალს, მოუშინადა ტიკინი, ტიკინის ეტლი, ერთი გროვა ქაღები, მაგრამ პატარა შელიტა არაფერსაც უურადღებდას აღარ აქცევდა.

— არ მინდა არც ტიკინა, არც ქაღები, გაიძახოდა პატარა შელიტა. უმამილოდ არ შემიძლიან ვიმხიარულო! ბოლოს ნელ-ნელა დამშვიდდა, მაგრამ მაინც მუდამ დღე კითხულობდა: კიდევ როდის გამგზავნი მამილასთან!

- ზაფხულში, ეუბნებოდა დედა.
- ზაფხული როდის იქნება?
- სამი თვის შემდეგ.
- რამდენია ეგ სამი თვე?
- როცა შენ ოთხმოდრე თორმეტჯერ წაიკითხავ დიდის ღოცვას, მაშინ შესრულდება სამი თვეო.

ამის შემდეგ შელიტა დღეში ორჯერ კითხულობდა ღოცვას, რა არის მადე გაეფლო სამს თვეს.

ერთხელ მოულოდნელად დედის ოთახში შეიჭრა შელიტა და უნბად შეჩერდა, დედას ვიდაც უნცო კაცი კოცნიდა. ალერსში კართულთ ვერ შენიშნეს პატარა შელიტა. ბავშვს კი ამ სურათის ნახვით ტირილი წასვდა.

დედამ არშეიხსიან განთავისუფლას თავი და განჯურებით ჰკითხა შეიდას:

- შელიტა, აქ რა გინდა?
- ვინ არის ეს უნცო კაცი? ჰკითხა კოცნებულმა შეილმა.

— ეს უნცო არ არის, ალერსიანად მიუგო დედამ, მიდი, ხელი ჩამოართვი, ეს ძაას. ამას იქით ჩვენთან იცნოვრებს.

- რადა! რისთვის? ანხლად იკითხა ბავშვმა.
- იმიტომ რამე მე... მაგისი ცოლი უნდა გავხდე... შეილო...
- შენ ხომ მამილას ცოლი ხარ.
- ეხლა აღარ ვარ, ჩემო შტრედო.
- აბა, როგორ შეიძლება არ იყო, როცა უკვე გათხოვილი ხარ.

— მე... გავყარე მამაშენს. და ეხლა ამასვე ვთხოვდები... და შენც ახალი მამილო გეყოლება.

- არა! შეჰკვივლა ბავშვმა, მე არ მინდა სხვა მამილო! გამოიშვი არა, არ მინდა ეგ უნცო კაცი!...
- რათა შელიტა?... ამას შენც უყვარხარ!...

— არ მინდა, ნუ ვუყვარხარ, მე უნდა ვიყავი მამილასთან... მამილასთან მინდა წავიდეთ...

- რატომ შეილო?
- იმიტომ, რამე აქ უნცო კაცი უნდა იცნოვრას.
- შელიტა, მამაშენთანაც უნცო ქალი იცნოვრებს...
- არა! არ!.. ტირილით გაიძახოდა ბავშვი, მამილას მოხარული ქალი უნდა იმას-კი არ კოცნის!...
- შენ არ გინახავს შეილო!
- მაშ მამასთანაც იცნოვრებს უნცო ქალი და ის ქალი დარჩება მამილასთან? შეკითხა მწარედ ბავშვი.
- და უეჭველია, შეითავს კიდევ? არწმუნებს დედა.

— მაშ მე ბებოსთან წავაღ! ბავშვი გიჟვით გავარდებოდა გარედ, აღმზრდელი ქალი გამოეკიდებოდა, მაგრამ ბავშვი შურდულივით ბებოს სახლისკენ მირბის.

სულიერად დატანჯული პატარა შელიტა ბებოს სახლის წინ გაჩერდება, შეშინებული მიიხედ-მოიხედავს და შევარდება ოთახში და დაღლილ დაქანცული შელიტა ბებოს ჩაუვარდება კალთებში, ჩაესუტება გულში, მწარედ ტირის და თანაც ნაწვევტ-ნაწვევტად გაიძახის.

— დედას უნცო კაცი კოცნის და იქვე დარჩება, მამილასთანაც უნცო ქალია და ისიც იქ დარჩება, მე-კი არც დედასთან და არც მამილასთან!.. საყვარელო ბებოჯან... არ მინდა... შენი ჭირიძე... ნუ ნუ გამისტუმრებს!... შენთან ვიქნები, არ გამაგლო... შენთან დავრჩები... შენთან!...

— დარჩი, დარჩი, ჩემო კარგო, ვიდრე ეგ შენი სურვილი იქნება და თანაც ალერსით ამშვიდებს პატარა შელიტას, კოცნის და ანუგეშებს.

- შეტარება, ძრეულ შეტარება, ბებოჯან!
- არც დედა მეავს, არც მამა, მარტო შენ მეეხნარ ჩემო ბებო, მხოლოდ შენ!...

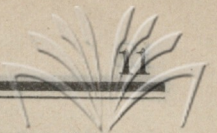
პ. მ—ძე

* * *

როს მკერდს გეყრდნობი ქანც მილოელი და შენ ხუჭუჭ თმებს ვეთამაშები, — აღვსილი ტრფობით—ნეტარი გრძობით, ცის საიღუმლოდ მე მეჩვენები! დუმილი შენი სულსა აფიქრებს, ტბილად აუღერებს ნორჩ გულის სიმებს.

როს ნახად ჰმდერი, ხმას აწკრიალე მსენად ქცეული შენ გივდებ ყურსა;— გადაფურჩქნილსა ვარდსა გადარებ გაზაფხულის პირს ბაღში დარგულსა!

მალვით გიციქერი ზღვის ფერ თვალებში,
 ნელად აღეღებ გრძობათა ტალღებს;
 არ მსურს ხმა ტკბილი გაგაწყვეტინო,
 ვიცი დავაფრქვევ მდულარე ცრემლებს!
 ნუ მომიღრუბლავ მთვარიან ღამეს,
 შენს გვერდითა ჰგრძობს გული სიამეს!

ა. შ—ლი.

ბ უ ლ ი

მოკვდა.

ღის ნაზს ხელს არ გაუსწორებია სასთუმალი;
 იღუმალის მწუხარებით არ შემოუხედავს ავამყოფის
 ოთახში სატრფოს თვალებს; ნაცნობებს არ
 მოუკითხავთ; უკანასკნელ წამს შენდობა არ მიუ-
 ლია იმ მშვიდ, წყნარ ადამიანისაგან, რომლის ძა-
 ლა აღარ სწამდა, მაგრამ დამამშვიდებელი სიტყვე-
 ბის მისგან გაგონება მაინც უნდოდა; დედას არ
 დაუყრია ცხარე ცრემლები.

მოკვდა უცხოეთში.

ათასი სნეულებით იყო ავით; არავითარმა წა-
 მალმა არ იმოქმედა—იმართლებდა თავს ამხანაგთა
 წინაშე ექიმი.

ცხედარი გასკრეს.

პროფესორმა ხელები ჩამოუშვა და გაკვირვებულმა
 წამოიძახა:

შეხედეთ, ბატონებო, ეს რა ამბავია?!

ერთმანეთს შესცქეროდნენ.

ბატონებო, გული, გული სადღაა?

გულის მაგიერ ფერფლი და დარჩენილიყო.

დებეშით გაგებული უბედურებისაგან თავზარ-
 დაცემული დედა შევიდა საყვარელი შვილის ობ-
 ლათ დატოვებულ ოთახში. ქვითინებდა: ასე გამო-
 მიმეტე ქვრივი ოხერი? სადაა შენი კარგი გული,
 ამდენის ვაით და უით რომ ჩავიდგი საგულეში?

კედლიდან პატარა რუქამ გასცა პასუხი:

მე დავაჰყვნი!

მე დავწვი! — გახმაურდა სურათი მაგიდაზე.

სიტყვები არავის გაუგონია.

ნ. ლორთქიფანიძე

ქ ე ლ ი

— როდემდის, ჩემო ქელო შრომისა, უნდა გედ-
 გას უღელი?..

გაჩნდა ადამიანი, იგივე მონისა შვილი, ხოლო
 ყოველ არსებაზედ გახდა ადამიანი გამეფებული.

ტყეში მოსკრა ადამიანმა ხე უღეჭო და უღელი
 იგი გათალა თავის ნებით და გამოიყვანა უღელი
 დაადგა ადამიანმა სხვის ქედს დაუკითხავად
 ტვირთი

უღელი, თავის შრომისა შესამცირებლად...

დღეს ცხოვლისა ქედი დატვირთულია უღ-
 ლითა; და ზედ, შვილი მონისა, იგივე მოძმე სუ-
 ლიერთა, ადამიანი ზედ აზის თავის სასიამოვნოთ.

ადამიანი—ძმა ძმისა უღმობელია!..

ზამთარვით! რომელიც დაადებს ტვირთთ
 თოვლსა დედამიწის მთასა და ბარსა...

ხოლო მზე გაზაფხულისა, მაცოცხლებელი
 ცხოველთა, რა გაბრწყინდება ალაგმავს ხოლმე
 ტვირთ-თოვლსა.

მთა და ბარიც, ნიშნათ იმისა, რომ გახდა თა-
 ვისუფალი, ჰყვავის ათას ფერათა.

შენთვის როდის და მოვა გაზაფხული და რო-
 დის მოვა მზე გაბრწყინებულნი?

როს მოიშორებ, ჩემო შრომისა ქელო, ამ
 უღელს და გაგეკურნება ქედი ტვირთისაგან დაკო-
 ებული?..

ს. გლახაშვილი.

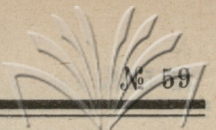

ლევ ტოლსტოი

28 აგვისტოს მთელი სამყარო დღესასწაუ-
 ლობს ჩვენი დროის ერთი უდიდესის „აზრთა მე-
 უფეს“ ლევ ნიკოლოზის ძე ტოლსტოის 80 წ. დაბა-
 დების დღეს და 55 წლის სამწერლო მოღვაწეო-
 ბის იუბილეს.

ლევ ტოლსტოი ცოტად თუ ბევრად გადა-
 თარგმნილია ყველა ენებზე, რომელშიაც კი ანბა-
 ნი არსებობს. ლევ ტოლსტოი ქართულადაც ნა-
 თარგმნია—მისი დიდი რომანი „აღდგომა,“ დრამა
 „მეუფება წყვდიადისა“ და სხვა წვრილი მოთხრო-
 ბები და წერილები.

ვირი და ღრუბელი

(არაკი)

ერთი ვირი მიდიოდა მარილით დატვირთული. გზაზე წყალი დაჰხვდა, პატრონმა ფონ-გაუშინჯავად ვირი წყალში შეაგდო.

მარილი დასველდა, ჩამოდნა და ვირს ტვირთი შეუმსუბუქდა ეამა ვირს ეს ამბავი და კარგად დაასოვდა.

მეორედაც ამავე გზას მიდიოდა ვირი ღრუბელი. აკიდებული. შორით წყალი რომ დაინახა დამდნარი მარილის ამბავი მოაგონდა და გახარებული წყლისაკენ დაეშვა.

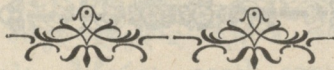
მაგრამ მიუხვდა პატრონი გულის-პასუხსა, მიაცხა: „თოქში!... სად ჯანაბას მიეთრევი შე ოხეროო“?! — წინ გაუსწრო, მოაბრუნა და ხიდისკენ გაიგდო.

გადარჩა ვირი, გადარჩა ღრუბელი.

* *

ადამიანო! ისეთს გზას ნუ დაადგები, რომ „თოქში“ მოგაძახონ.

რიშ—ბაბა

მასპრობი

დიდი ხანია ქართველნი ძილმა მთქნარებამ წაიღო და მათი სარჩო ცხოვრება სხვა და სხვა ერმა გაიყო.

ნოდელი.

არაკი ღვინოზე

ერთს ქვეყანაში მთავარ ვეზირი დამთვრალიყო და ქალაქ გარედ მინდორში დასძინებოდა. დახვეოდენ ყვავ-ყორნები და ვეზირისათვის ორივე თვალები ამოეჩიჩნათ. აუწყეს რა ეს ამბავი იმ ქვეყნის ხელმწიფეს, მისივე შეკრიბა ნაზირ-ვეზირნი და განაცხადა: ჩვენი მთავარ ვეზირი სადღაც ღვინით დამთვრალა, მინდორში დასძინებია და ყვავ-ყორნებს მისთვის თვალები ამოუჩიჩნიათო ამიტომ გიბრძანებ თქვენ: დაუყონებლივ შეუდექით ვენახებ ს გადაჩენას ჩემს სამეფოში და სადაც კურებში ღვინო იპოვოთ სულ დააქციეთო. შეუდგნენ ხელმწიფის ბრძანების აღსრულებას. წვრილფეხა მოხელეებმა დაგზავნეს ყოველგან მათზე უფრო წვრილფეხა ხელქვეითები და სადაც-კი ვენახი და ვაზები დაინახეს გაჩენეს და მუსრი გაავლეს. კურებ-ქვეყრებიდანაც ღვინოები ამოაქციეს. სატახტო ქალაქში, სადაც მეფე ცხოვრობდა, ერთს ქვრივ დედა-

კაცს, რომელსაც ოცი წლის ვაჟი ჰყავდა, რომელსაც სულ ხელმწიფის გაგზავნილი კაცების ჩხრეკა და მტრის შენობა ვით ერთი სავსე ჭური ღვინოც შერჩა.

სხვათა შორის, ხელმწიფის ბრძანებით ქალაქში ყოველ დ.მე ლომები თავის უფლად დადიოდნენ. მოლამდებოდა თუ არა ხალხი ლომების შიშით ქუჩაში ვეღარ გამოდიოდა... ერთს საღამოს ქვრივის შვილმა დალია ერთი ხელადა ღვინო და ზა-ზ.აშმა ქუჩაში გამოსვლა განიზრახა. დედამ ბევრი უშალა, მაგრამ შვილმა მაინც არ დაუჯერა და ქუჩაში გამოვიდა. ის იყო გასცილდა თუ არა თავის სახლს, წინ შეეხება მეფის მრისხანე ლომი, რომელმაც მყისვე ყმაწვილს მიაშურა და შეუტია. ქვ-ივის შვილი არ შეშინდა, სტაცა ლომს ყბაში ხელი, გასწი გამოსწია და ლომს ორივე ყბები-კი ამოუგდო და ასე გადარჩა უვნებლათ. მეორე დღეს მეფეა სასახლეში ყბები ამოგდებული ლომი ნახეს. განრისხდა მეფე და გამოსცა ბრძანება, დაუყენებლივ ეპოვნათ ეს კაცი, რომელმაც ასეთი თავხედობა ჩაიდინა. დიდის ძებნის შემდეგ მოხელეებმა გაიგეს, რომ მეფის ლომისთვის ყბები ქვრივის შვილს ამოეგდო. მიგვარეს მეფეს ქვრივის შვილი.

— შენ ამოუგდე ჩემ ლომს ყბები თუ არა? ჰკითხა მეფემ ყმაწვილს.

— დაუ მეფეო, მიუგო ქვრივის შვილმა.

— მარტო შენ იყავი, თუ ამხანაგიც ყავდა ვინმეო? დაეკოხნა მეფე.

— მე გაზღლით და ერთი ამხანაგიცაო! უპასუხა ქვრივის შვილმა.

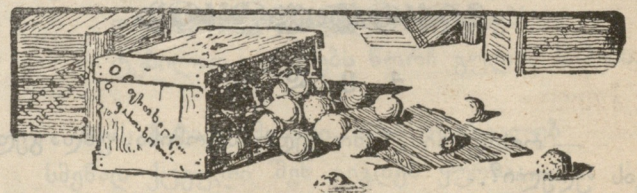
— ვინ იყო შენი ამხანაგი?

— ვინა და ერთი ხელადა ღვინოვო! მიუგო ყმაწვილმა.

— მაშ თუ არ სტყუა ხელავე დაალევინეთ ერთი ხელადა ღვინო, გამოაუშვით ლომი და გამოეცადოთ, რამდენად მართალიაო, ბრძანა მეფემ.

ქვრივის შვილი ბაღში ჩაიყვანეს და ხელადა ღვინო დაალევინეს და ერთი დიდი ლომიც გამოაუშვეს გალიიდან. ლომმა კაცი დაინახა თუ არა პირგაღებული გაექანა მისკენ ქვრივის შვილი გაბედულად ეცა ლომს და იმასაც პირველი ლომივით წაავლო ყბებში ხელი და სწრაფად ორივე ყბები ამოუგდო. ნახა-რა მეფე ეგეთი გამბედაობა და სიმამაცე ქვრივის შვილისა ძალიან გაუკვირდა. და შეკრიბა ნაზირ-ვეზირნი და დიდებულნი და უბრძანა: დაუყონებლივ გადაუვიტო ხაზინიდან რამდენიმე მილიონი ფარა ვენახების გასაშენებლათო; როგორც ვხედავ, ღვინო დიანაც სასარგებლო ყოფილა კაცისთვის, თუ ზომიერად ისმევო. მე-კი შევცდი, მთელ სამეფოში მოვასპობინე ვენახები და ღვინოებიო. და ბრძანება გასცა ხალხში: ამიერიდან დალიეთ ღვინო, ხოლო ნუ დათრებით ისე რომ მკვდრებს დაემსგავსოთ და ყვავ-ყორნებმა თვალები ამოგჩიჩნონო, ხოლო ზომიერი სმა ძალას და გამბედაობას შემგმატებთ მტრის საწინააღმდეგოთო.

რაჭველი შურდული

ს ც ე ნ ე ბ ი

მომრიგებელი შეამავლის კამერაში

(1865—1866 წ. დასავლეთ საქართველოში)

I

(სცენა წარმოდგენს ბატონ-ყმობის მოსპობის დროს პირველად გამწესებულ მომრიგებელ-შუამავლის კამერას. შემოვლენ ო-დი ომანი ქველიაშვილი, თავადერილი, პირქუში; მას უკან ტაატით მოჰყვება შეწუხებული გლეხი. ქველი-შვილს ხელთ უჭირავს გირვანქა სტეარინის სანთელი).

I

თავადი ომანი ქველიაშვილი და მისი გლეხი

ომანი ქველიაშვილი (ძველებურ კაბით, აფე-ფელებულია. დადებს სტოლზე სანთელს). ააა! გადაბრუნებულ დროის წყალობა!

მომრიგებელი შუამავალი. რა ამბავი, ომანი, რას ჩივი??

ომანი. ნახეთ მაგ, რაც მოგართვით და შეიტყობთ ამ ვაჟბატონის (უხვჩენებს გლეხს) ნასიკეთვარს, ნახეთ და სამართალი გადამიჭერთ! ჯერ ნახეთ!

მომრიგებელი შუამავალი. (ნასხვს სანთელს, ამოიღებს, ერთი გატეხილია). ჰო... ერთია გატეხილი! მერე რაო!

ომანი როგორ თუ რაო?! ბატონო მსაჯულო თქვენ ბრძანებთ მაგას? რაო და ის, რომ ეს ვაჟბატონი გუშინ ალიონზე გავაგზავნე ფეხით ქუთაისს ამ სანთლის საყიდლოთ და იმის მაგივრათ, რომ გუშინვე დაბრუნებულიყო და სანთელიც მთელად მოეტანა, მხოლოდ დღეს დილით იკადრა მობრძანება და ერთი ღერი სანთელიც სულ მთლად დაუფშენია!! აბა, ასე წახდა დრო ამ ოხრის მოგონილ თავისუფლებისა თუ თავის აგდების წყალობით!! მაგ ლაწირაკი უწინ გაბედავდა ბატონისთვის ნაყიდ სანთლის გატეხას? ან გატეხდა და ზედ თავის ტვინსაც არ დააქცევდა?! ან არ დაიგარაგებდა თავს და სამაგიეროს არ იყიდდა და არ მომიტანდა?! მარა ახლა, რაკი გამოაცხადდა თავისუფლება თუ თავის გდებაა, რაცლა - ვინ გაგდებს ბატონს ბატონათ, თავადს თავდათ, ქველიაშვილს ქველიაშვილად, პატრონს პატრონად, მეფე სოლომონის მამიდაშვილის რძალის დეიდას შვილის შვილის შვილათ...

შუამავალი. (ან აცდის) მერე, ბატონო ომანი, რა გნებავს ახლა?

ქველიაშვილი ჰმ! რა მნებავს? ნებაზე აღარაა ახლა საქმე, თვარა მე აქ ვერ მნახავდით! მე კაძახს არ ვუჩილოვდები!.. (ჩაფიქრდება) ჰეი, ეპი! დრონი მეფობენ და არა მეფენიო .. ახლა კი გლე-

ხები სუფევენ და არა თავადები! რა გაეწყობა! როცა მილიცია ეჭირვებოდა იმ დალოცვილ რუსთ ხელმწიფეს, და ხვანთქრის ჯარს ჩოლოქხე ბდღღინს ვაყენებდით ზურგზე, მაშინ ძალიან გვაფასებდა და ახლა კაძახიც...

შუამავალი (გააწყვეტინებს სიტყვას) საჩივარი ბრძანეთ, ომანი, საჩივარი რა გაქვთ!

ქველიაშვილი საჩივარი... მომისაჯეთ ზარალი და საქმის საწარმოვებელი ერთი-ორათ, გარდა ამისა სსსჯელი...

შუამავალი (გლეხს) შენ მითხარი, რამ შემოგატეხა ხელში ის ერთი ღერი სანთელი?

გლეხი (ამოიხსრებს, გულზე დაიკრეფს) ბატონო, ჩემო მწყალობელო, აქეთობას იმ ჩემ ამოსაგდებს ქვას წამოგკარი ფეხი ოლასკურას პარად და დავეცი. შემეწყალა ღმერთმა და მარტო ერთი ღერი გატყდა, მარა ჩემმა ბატონმა კი, რომელსაც იცი წელიწადი ვემსახურებოდი...

ქველიაშვილი (ან აცდის) მემსახურებოდი!.. რა გიჭირს აწიც მემსახურო?.. რუსი გაგიტანს ჩეზე უფრო?!

გლეხი. (შეამავალს) ჰო, იმას მოგახსენებდით ჩემო ბატონო, ბატონმა არ შემეწყალა... ახლა შემობრალეთ, ბატონო მოსამართლევე, და თუ გადასახადათ დამადებთ ერთი ღერი სანთლის ფასს, ერთი თვის ვადა მომეცით, რომ დავიმუშავო როგორმე თვარა ფარები ვინ მომცა ნაღდათ ხელში...

შუამავალი. (ამიანს) აი, ომანი, რას ამბობს მოპასუხე! აპატივე, ასეთი საჩივარი არც შენ გაკადრება...

ქველიაშვილი. უი, დალოცვილო, კადრების დრო წავიდა თქვენი წყალობით!.. აკი როცა აცხადებდით-კაძახების თავისუფლებას—თუ თავის გდებას—გვირჩევდით, ბატონო კაცებო, მებატონეებმა აწი მომჭირნებობას უნდა დაადგეთო? აი, ესეც მომჭირნებობა! პატივება რას ჰქვია? რაც წამართვით, წამართვით და რაც ვერ წავგირთმევიათ ის ჩემგან პატივებით გინდათ წაიღოთ! აჰ.. აღარ, აღარ!

შუამავალი. აპატივეთ, აპატივეთ...

ქველიაშვილი არა. დაწერეთ განჩინება.

შუამავალი. (წუნს განჩინებას და უცხადებს მომხივარ მამასუხეებს) რადგანაც საქმიდან არა ჩანს, რომ მოპასუხეს განზრახ გაეტეხოს ის ერთი ღერი სანთელი, არამედ ეს მოსვლია მას სრულიათ შემთხვევით ქვაზე უცაბედათ ფეხის წამოკვრით, ამიტომაც საჩივარი ბატონ ომანისა დავტოვე უყურადღებოთ და დავადგინე გადახდეს მას მოპასუხის გაცდენისათვის სამი შაური ვერცხლის ფულათ...“

ქველიაშვილი. (შეკრთება) ა? ვერცხლისო მაინცა და მაინც? გროშებათ არ მიიღებს, მაგის თავის გახეთქამ!.. განჩინების პირი მიბოძედ, განჩინების პირი... (აიტყოს ისტერიულ სიცილს) ჰა აჰ აჰ, აჰ, ჰა... (კარებთან რომ მივა, წაიბურღლეულებს) თუ ღმერთმა ქნა და ისევ მოაღვა ხვანთქრის ჯარი ჩოლოქს!!! (გაუა. გლეხი ფეხ-აკრეფით ნელა გაჭკვება).

II

იენინა გულჩინა ქამარძისა და მისი ნაყმევი

(იგივე სცენა მომრიგებელ შუამავლის კამერაში. გულჩინა ახალგაზდა ქვრივი, შამოდის ქაქანიო, მას შემოაწყვება გლენი, ახალგაზდა, კარგი თვალტანადი.)

გულჩინა. ბატონ მომრიგებელ შუამავალს ვახლავარ! ღმერთმა გვიდღეგრძელოს შენი თავი! აბა შენ იცი, შენი ჭირიმე, თუ ამ კაძახს არ ააღდებიანებთ ჩვენ თავს! დედა, აქაო და ქალიაო და გადაჯირგალება არ მოინდომა მას აქეთ, რაც ის ოხრობა—ბატონ-ყმობის მოსპობა—გამოცხადლა!.. მიშველეთ რამე, ამ კაძახს ნუ გადაჯირგალებიებთ ჩემ თავს.

შუამავალი. რას ჩივით, ბრძანეთ ჯერ და ..

გულჩინა. ბატონო, ერთი პატარა, სულ პაწაწინა ჭერი მაქვს ამოსაწმენდი... ამ ღვთის პირისაგან შეჩვენებულს ერთი კვირაა ვემუდარები ამომიწმინდე-თქვა, ამომისპეტაკე-თქვა, ამომირეცხე-თქვა.. ვითომ კადეც ჩადის იმ ჩემ პატარა ჭურში, კიდევ ვითომ ფაცურობს... ამ გრძელ ჭურის სარცხელს უხლახუნებს და უხლახუნებს, მარა ეშმაკობს მგონია მანც ვერ ამომიწმინდა, ვერ ამომისპეტაკა, ვერ ამომირეცხა და ვერა... უბრძანე, შენი ჭირიმე ერთი კარგათ ამომიწმინდოს, კარგათ ამომისპეტაკოს და კარგათ...

შუამავალი. (აწვევტინებს სიტყვას) ბიკო, რა ღმერთი გაგიწყრა ერთი პატარა ჭური ვერ ამოუწმინდე ამისთანა ქალბატონს?! არა გრცხვენია მაგაზე აჩივლებ?

გლენი. რა ვქნა შენი ჭირიმე? ქრისტე ღმერთი მოწამე, რომ თავად ეს ქალბატონი მადგება თავზე და მე, რაც ძალა და ღონე მაქვს, თავს არ ვშურავ ისე ვუხლახუნებ და ვუხლახუნებ ამ ჩემ სარცხელს იმ ჩემი ცოდვით სავსე ჭურს, მარა...

გულჩინა. (სიტყვას აწვევტინებს) არა, არა! მე, ბატონო მომრიგებელ შუამავალო, რას მინდა ამ ვირი კაძახის დამუნათება, მაგან საქმე გააკეთოს თვარა... (აქ გულჩინა თვალს მოჭკრავს, რომ შუამავალი ძლივს იმაკრებს თავს სიცილისაგან, გლეხიც იციხის ჩუმად).

შუამავალი. (გლეხს) გასწი ქაქანი, ქაქანი და იცოდე კარგად ემსახურე! და ამოიწმინდე ეს ჭური მეტი აღარ გიჩივლონ იცოდე. (გლეხი თავს უკრავს და მიდის შუამავალი მიუბრუნდება მეტე მამივანს) ბატონო, გულჩინა, როგორ გეკადრება მაგისთანა რამეზე ჩივილი? ნურც გგონიათ, რომ მე აქ თქვენი რალაც ჭურის ხლახუნის გასარჩევით ვიყო გამოგზავნილი ხელმწიფისაგან!! მე მარტო საქმისათვის ვარ აქ..

გულჩინა. (გაკაპასეუფი) ჰო, ძალიან კარგი! რა კი მასეა... მშვიდობით ბრძანდებოდეთ! დაგელოცათ მოსამართლეობა, ძალიან სამართალი არ გადაუჭერთ ქვრივს! ერთი შეგერისხათ მაინც... (მიდის და მიბურღლეობს) ღმერთმა მოგკითხოს ნაცვალის ზურაბ სახლთ უხუცესო!.. შენ რომ არ გელატებია მეფე სოლომონისათვის, ჩვენ ამ დღეში არ.. (გადის და სმა გარკვევით ადარ ისმის).

თ. მაგმაძე

ცხინვალის ცხინვალი

ცხინვალის აქაური ავ-კარგი. მოდი და ერთი ამ ძველ დაბა ცხინვალშიაც შევიხედოთ და მისი ავ-კარგიც გავაცნოთ არა ცხინვალელებს. მართალია ცხინვალი ის აღარ არის რაც ამ ოცი, ოცდა ათი წლის წინ იყო, მაგრამ არც ის გახლავთ რაც დღეის დღეს უნდა იყვეს. ამ დალოცვილებს სწავლა-ცოდნა ისე არ აინტერესებთ, როგორც მე აქაური გამგელებული ბუზები არ მინტერესება. ამიტომაც არის რომ ერთათ ერთი მუხჯური სასწავლებლით იოლათ მიდიან ამ ოცდა შვიდი წლის განმავლობაში და დღესაც არ ფიქრობენ დროის შესაფერ სასწავლებლის დაარსებას; ამ სასწავლებელს ვიღამაც სამეურნეო განყოფილება დაუარსა და პატარა ცხინვალელები რომ ბაღში მეცადინეობდნენ დიდებს, ესე იგი, მოზობლებს სიცილით არა ჰყოფნიდათ და გაიძახოდნენ: მუშაობა თუ გვინდოდეს მზა გამართული ვენახები გვაქვს და იქ ვამუშავებდითო. ალბათ ამ ვილაცამ გაიგო, იწყინა და იმ განყოფილებას მასწავლებელი გააშორა და სახრავე სახელით და დარჩა და ჩვენმა პაწა მუშებმაც დაისვენეს. აი როგორი შეხედულ ბრსა გახლავან ცხინვალელები ტენიკა მეურნეობაზედ. არიან თითო-ორილა მამები, რომლებსაც სწავლის სიტკობს გემოს აღრევე მიუხდენენ, უკანასკნელი სახარის ცხოვრებისა არ დაზოგს და თავიანთ შვილებს გემნაზია უნივერსიტეტებში ზრდიან. ეს ახალგაზდობა რომ არ ყოფილიყო ცხინვალს წყალი და მეწყერი წაიღებდა. აი ეს ახალგაზდობა შემოსულ რეზოლებთან ერთად ხელი ხელ ჩაკიდებულნი ცდილობენ აყვავ ბას. უწინარეს ყოვლისა ბოქაულ მაყაშვილის მეთაურობით დაიგო მთელი მიყრუებული ქუჩებიც კი, აგრეთვე მოუმატეს ფარნები, შეიძინეს საუკეთესო ადგილი ხიდის მარჯვენა მხარეს გურადაშვილებისაგან ზოგი შეწირულებით და ზოგიც მცირე საფასით,

რისათვისაც მადლობის ღირსნი არიან ეს ძველის ძველი მეოჯახე ხალხი. ამ ადგილის შექმნაში ზოგიერთმა ცხინვალელებმაც ისახელა თავი ფულის შეწირვით, სადაც უკვე შეუდგნენ სცენისათვის თავშესაფარის აგებას რაც ოთხას სულ ადამიანს დაიტევს; მართალია ამ ადგილის ბაღათ გაშენება მისი შემავრებ შეკეთება ხარჯს მოითხოვს, მაგრამ ცხინვალის თვალი იქნება, სადაც ყოველისფერი შიგ მოუთავსდებათ სასიერო ბაღითურთ. აგრეთვე მოაწყოს აკლდულ აოხრებული და თავ განებებული სამკითხველო; მოზღით უფასოთ „ამირანი“ „ნიშადური“ სომხური „მუშა“ და ზარი, რუსული „ზაკაკაზი“ „ტიფლისკი ლისტოკი“ და რუბეთის „სოვრემენი სლოვო“ რისთვისაც დიდ მადლობას უძღვნიან რადაქციებს სამკითხველს გამგენი.

ზეით მოგახსენეთ აქაური ჩინონიკობა მოსწავლე ახალგაზრდა და ზოგიერთები ჯანსა და ღონეს არ ზოგავენ რომ ცოდნის სხივი შეაშუქონ ამ უკან ჩამორჩენილ კუთხეში და მართავენ წარმოდგენებს, კითხულობენ ლექსებს, მართავენ საღამოებს, მაგრამ ვინ და სად არის თანამგძობი? ზოგიერთა დაზებულ ჭკუის პატრონებს სათაკლოთაც მიაჩნია სცენაზედ ყმაწვილი ქალისა და ვაჟის ერთად გამოსვლა და შეიღებს სასტიკად უშლიან. აი უბრაველსობა რა ჭკვიის ხალხი გვყავს ამ ცხრას ათას კვამლიან დაბაში. გაზეთის გამოშვებების ზუთ თითზედ ჩამოთვლილი და თუ მუქთი გაზეთი და მკითხველი ჩაიგდეს ხელში უყვართ ყურის დაგდება ზოგიერთი აქაური ამბებისა მინც, ვეროპის და სხვათა ამბები მაგდენით არ აინტერესებთ და ხშირათ მკითხველს კითხვას აწყვეტინებენ და სთხოვენ ერთი მოძებნე ეგება რკინის გზისა ეწეროს რამეო, ასე გულით უნდათ კავკაზედ რკინის გზის გაყვანა ხლოთ რასაკურველია მზა მზარეულათ, კრინტის დაუძვრელად, განგრეტილ კაპიკს არ დაჰხარჯავს მის საჭიროებისათვის; აგრეთვე არ აინტერესებთ კოლპერატული ამხანაგობა შეძლებული ყოველთვის თავის ჯობის გასქელებისათვის ცდილობს და ღრბს ვილა გამტყუნებს, როცა არა აბადია რა. ამ ჩვენგან მოწათლულ ერთობასა თუ უღმერთობას ისე გაუთახსირ-გაუღარბებია რომ საერთოს რისამე გაგონებაც-კი ეუცხოება.

აქაური პოლიცია თუ ერთსა და ორ საქმეს გულომდგინეთ ეკიდება, სამსა და ოთხს უსულ-გულოთ. აი მაგალითებიც: აქაური სასწორი ისეთი კაცისათვის ჩაუგდიათ ხელში, რომ თავის სიცოცხლის დღენი ავკაცობაში გაუტარებია და თვითულ გლეხს სამ-ოთხ ფუთში 15—20 გირვანქას ჰპარავს. ამასთან მოგვხსენებთ გლეხს ერთი კვირა უქმე დღე აქვს თავისუფალი, რომ ბაზარში ივაჭროს ოჯახისათვის, გადმოდის 15—20 ვერს-დგან და ცარიელი ბრუნდება რადგან დუქნები დაკეტილები უხვდება. საჭიროა სუფთაობის დასაცველად შუა ადგილას მოედანი იგულონ სადმე, რომ ყველამ ერთნაირათ ისარგებლონ, თორემ დღევანდელი სასწორითა და მოედნით ერთი სარგებლობენ და მეორენი-კი ვერა. შემოტანილი შემოსისა თუ სხვა ურმები ქუჩებში დგანან და იხრწნება აქაურობა.

დროებით ცხინვალელი

ზიათუთა. აქაური რამე-რუმე. სიმართლე გითხრა, ერთობ მოძალდდნენ აშოლღანი ბიჭები, რომლებიც ხშირად ნავარდობენ ლამაზ-ლამაზ მანდილოვნებზედ. ან და რა უნდა მოისაქმონ ამაზედ უკეთესი ასეთ უსაქმობის და უქანქობის დაწყვეტილ ხანაში? ლამაზებზედ ნადირობას თქვენი ჭირიც წაუღია!.. ეს მხოლოდ დღევანდების დროებითი

დასაკმაყოფილებელი საშუალებაა და როცა ცოლებს გაიჩენენ „აფხანიკები“, რასაკვირველია, თავის თანად, მოსწავლე სხვის ლამაზებზედ დამით ნავარდობა, თუმცა და იხრწნება.. „მგზავსი მგზავს შობსო“ გამიგონია...

დახაც სამწუხარო და სავალალოა, რომ შავი ქვის საბჭოს მოსამსახურებში შიმშილობა გაჩენილა და, რა თქმა უნდა, ცარიელი კუჭი ხოლერის გაჩენასაც ხელს შეუწყობს, ამიტომაც გაჭირვებაში ჩავარდნილ საბჭოს მოსამსახურებს განუზრახავთ ხაზინიდან პურის სასყიდლად სესხის აღება. საბჭოსათვისაც არა ერთხელ მიუმართავთ თხოვნით, რომ რადგანაც ჯამაგირებს არ გვაძლევთ ამისათვის, რაც შეიძლება დაჩქარებით მოგვაშველეთ ქუთაისიდან ფქვილი და ამით დაიხსნით ჩვენს ცოლშვილს სიმშოლისაგანო, მაგრამ ეს მეზუთე თვეა ამაზედ პასუხს არ იძლევა. ამბობენ 1905 და 1906 წ. ყინს ინაზღაურებს მოსამსახურებზედაო. მიუხედავად ამისა მოსამსახურებმა დაავალეს ვლ. ზარიტონავს გამოიკვლიოს თუ რამდენი ფუთი ფქვილი ეყოფა ერთი წლის ვადაში საბჭოს დამშუულ მოსამსახურებს და სწორი სტატისტიკა წარედგინოს თვით საბჭოს. ენახოთ ასეთ სტატისტიკის შემდეგ საბჭო რა ზომას მიიღებს...

რამდენად მართალია არ ვიცი, მხოლოდ კანტი-კუნტად გვეყურება, თითქოს ერთს საბჭოში ყოფილს წვერთაგანს (თუ ეს გამართლდა, შიმშილობა მაშინ იკითხეთ.) განუზრახავს გამოაშკარაოს ის საჯ ბისყურო საქმეები, რომლებსაც საბჭოს ზოგი „სპეციალისტები“ ამაზღებენ ხოლმე. ჩვენ მეტი რა გვეთქმის გარდა მადლობისა, თუ ამდენი მოქალაქობრიობა გამოიჩინა ამ უბაღლო გმირმა, მაგრამ ვეკვობ...

მიუხედავად ჩამოვარდნილ განხეთქილებისა საბჭოსა და მოსამსახურებე შორის, საბჭოს დიდებული გვამნი იხე. საპოცკი, ბულალტერი კრინიკი და ექიმი კარტაშოვი უკვე დაბრურუნდნენ სამ-სამი თვის „ოტპუსკიდან“ და ამ კვირაში ხელ მეორედ აძლევს საბჭო სამ-სამი თვის „ოტპუსკს“ წვრილ მოსამსახურებს მაგივრად, რადგანაც ამ უკანასკნელთ არ აქვთ ნება ისარგებლონ თავისუფლებით და ამათ მაგივრად, რასაკვირველია, ჯამაგირის შენახვით ანებიერებს საბჭო ზემო დასახელებულ გვამებს. აი, ამას ჰქვია სამართალი და მიუდგომლობა!..

რამდენათაც საბჭო სასტიკათ ეკიდება თავის ზოგიერთს წვრილ მოსამსახურებს, იმდენათ ღობა ერთ და პატვისცემით ეპყრება მარგანეცის მდიდარი მრეწველი ბ-ნი შუცი მსახურთ, რომელსაც განუზრახავს 10000 მან. დასაჩუქროს თავის ჭიათურელი მოსამსახურებები 70000 ფუთი პლასტის „გაიმასქნის თვის“. აი, სად ღირს თურმე სამსახური?! ასეთი დიპლომატი მოსამსახურეები, რომ საბჭოს ყავდეს, რასაკვირველია შიმშილობა არ გაუჩნდებოდათ, მაგრამ ნათქვამია: „ცოდვა მართალთაო“.

ცოდვა მადლზედ რომ საქმე მიდგება, რა თქმა უნდა, იქ ხეირი არავის დაეყრება და არც აქაური ლიპიანი მიკიტან-სორაჯები გაუბრის ცოდვა-მადლის შიშს. ყვირილის წყალს ერთობ კარგს ფასში ასაღებენ თავზედ ხელ აღებული „მიკიტანჩიკები“. წასულ კვირაში მ. თხელიძეს, ივ. ჭავჭავაძეს და ნიკიფ. ლუტიძეს ბლოკი შეუკრავთ 20—25 კაპ. ნაკლებ არ გაყიდონ ჩარქვი ღვინო, როდესაც თვით 5—6 კაპ. უჯდებათ. ამის შემდეგ შეიძლება რაიმე სხვა სახელი უწოდოს კაცმა ჩვენს მიკიტანებს გარდა „ჩარჩისა“?..

საგურამოს მიდამო ილიას სახლიდან

...თუ მიკიტნები თავხედობენ, არც მეპურე გასპარ თა-
ფოლიანცი ჩამოურჩება მათ. სხვაგან თუ 13 კაპ. იყილი ოყა
პურს გასპარას არ აძლევს ხელს 15 კაპ. ნაკლებ მიაწოდოს
მუშთარს. ჰაი გიდი რა ძნელია უპატრონობა! ყოჩაღ ჩემო
გასპარ!...

...ჩემი ჩოთქს თითი გავარ სალოკი,
...და ნუ მოიშლი ღებნასა,
...ვინც შენთან პური იყილა,
...მეტი ააფტკევენ ყველასა!

...მთელიმ მრად ჩაზღრჩები მიკიტნებს,
...ცხვიტან ან მიხას, ანუ ვანოსა?
...იქცე იმ-შენც რა გიშავს, იჩარჯვე,
...სხვებმა არ დაგაჯაბნოსა!...

...თოფოლიანცების და მზგავს კომპანიისათვის შემდეგ
მოვიცლით, მხოლოდ მინდა აღენიშნო საბჭოს ის რამე-რუმე,
რომელიც მაფიწყდებოდა კიდეც... არა, ერთ მითხარით სად
არის სამართალი?! საბჭო მოსამსახურე ბს ჯამაგირს არ აძ-
ლევს (ალბათ საზაფხულოდ, რომ არ წავიდნენ აქეთ-იქეთ)
და საავადმყოფოს ეზოში „ბულვარის“ გაშენება უკვე და-
წყო. ამით ის კი არ მინდა ვსთქვა, რომ საა ადმყოფოს ბალი
არ ეტვირება, მაგრამ მაგარ ის არის, ამ პაპანება-ალმურ სიცხე-
ში ანთებიან ავადმყოფებს ყინული ან მოეპოვებათ, რაც უფრო
საჭიროა ავადმყოფთათვის და „ბულვარს“ კი აშენებენ. აი, სწო-
რედ ამაზედ ითქმება: „ჯერ სახურავი და შე-დეგ სა-
ძირკველია.“ შეძლება ვვითხრას ვინმემ ყინული რომ

გორჯარგვაქეს, წოდესაც ქუთაისიდან ვიწერთო და სხვა...
მეც დავეთანხმები, მხოლოდ ქუთაისიდან ერთი ფუთი ყინუ-
ლი ერთი მანეთი ჯდება და 30 ფუთში 15 ფუთამც, რომ
ჩ მოაწიოს ჭიათურაში ბარაქალაა და ისიც მასში გამოწე-
რილმა ყინულმა ივლისში, რომ მოუწიოს საავადმყოფოს ბე-
დნიერება იქნება, რასაკვირველია მიწრ-მოწერით და „ოტნა-
შენიებთ“ საქმე გვიანდება ხოლმე. მართალია 20000 მანეთი
დუჯდა საბჭოს ყინულის საკეთებელი მანქანა, მხოლოდ
„ამიაკის“ უქონლობის გამო ყინულს ვერ ამზდებენ. უარს
არც ამაში ვყოფ, რომ გააწე-ითაკ იწერს „ამიაკს“ პატიე-
ცემული საბჭო ჩვეულებრივისამებრ ოქტომბერში და ცხად-
ზედ უცხადესია დამლევ აპრილაზის თავსაყრელად იქნებ თ
ავადმყოფებს ყინული, მხოლოდ მასიდან დაწყებული სეკ-
ტებრი ბოლომდი კვლავ უყინულოთ იქნება სამკურნალო.
აი, ასეთია საბჭოს „ეკონომია“ და საავათმყოფოს ეკონომის
„ტრებოვანია“...

რო, არც საწმუნო წყარ ებიდან გავიგეთ, აქ დღეებში
დაიწყება მღვდლების მიტინგი ჭიათურაში ეკლესიის აშენე-
ბის თაობაზედ ბ-ნი იასონის თავმჯდომარეობით. ხმა დადის
უდუელოდ არ დაბოლაკდება სულიერ მამების კრებაა. საში-
ნელებაა შენმა მზემი!...

გ. დაუნდობელი

რედაქტორ-გამომც. ვალერიან გუნია